

Firenze, 1452 tavasza. A Santa Croce templom előtti téren az éj derekán két férfi találkozik. Azon tanakodnak, hogy hogyan lehetne az ifjú magyar királyt a városból megszöktenni. Az egyik azzal az ötlettel áll elő, hogy létra segítségével az ablakon keresztül kellene kimenekíteni a fiút, de ez ellen – a terv veszélyeire hivatkozva – a másik tiltakozik. Erre az előbbi új tervvel áll elő: amikor a császár elhagyja a várost, akkor az ifjú király engedélyt kér gyámjától – tehát a császártól – a maradásra, és ha ő ebbe nem egyezik bele, akkor a firenzei tanácstól kért fegyveres segítséggel kell a császárt jobb belátásra bírni. A tanácsot egy Budán megismert kereskedő révén igyekszik majd meggyőzni az ügyben való részvétel előnyeiről.¹

Az elkövetkezendő néhány oldalon e vakmerő tervek kiötlőjének, Salánki Ágoston győri püspöknek az életét kísérlem meg felvázolni.²

Salánki Ágoston pályafutását³ Borbála királyné kancelláriájában kezdte.⁴ 1439-ben a minden bizonnyal tapasztalt hivatalnok és egyben kolozsi főesperes egy év bolognai tanulás után magánvizsgát tett, és átvette a jogi doktori jelvényeket.⁵ Ebből arra következtethetünk, hogy – Szécsi Dénes esztergomi érsekhez hasonlóan – már ifjabb éveiben is járt egyetemre, csak ott doktori fokozatot nem szerzett.⁶

* Dolgozatom megírását észrevételekkel és tanácsokkal Horváth Richárd, Ráczy György, Szovák Kornél és Vajk Ádám segítették, amelyet ezúton is köszönök.

¹ *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini*, hrsg. Rudolf WOLKAN, III/1, Wien, 1918 (Fontes Rerum Austriacarum, II. Diplomataria et Acta, 68), 352–353.

² A firenzei kalandról bővebben: NEMES GÁBOR, *Salánki Ágoston győri püspök Itáliában = Hitvallás Kalendárium 2009*, Győr, é. n., 152–154.

³ Fügedi Erik a korban az átlagos pályakezdést 22 éves korban állapította meg, ami alacsonyabb származás esetén kitolódhatott. FÜGEDI Erik, *A XV. századi magyar püspökök*, Történelmi Szemle 8(1965), 477–498, 479. Salánki pályakezdéséről bővebben: NEMES GÁBOR, *Salánki Ágoston győri püspök pályakezdése = A Prohászka Ottokár Orsolyita Oktatási Központ Évkönyve 2005*, Győr, 2006, 33–48., illetve: NEMES GÁBOR, *Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától a győri püspöki székig, Levéltári Közlemények 80(2009) 3–29*.

⁴ Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Levéltár (DL) 63132., reg.: *A Justh család levéltára 1274–1525*, kiad. BORSA Iván, Bp., 1991 (Magyar Országos Levéltár Kiadványai, II. Forráskiadványok, 20.), n. 112. Az oklevél bal felső sarkában „*Relatio et de manu Augustini*” szerepel. – BÓNIS György, *A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon*, Budapest, 1971, 153.

⁵ FRAKNÓI Vilmos, *Két hét olaszországi könyv,- és levéltárakban*, Magyar Könyvszemle 3 (1878), 121–153, 133.; *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864*, kiad. VERESS Endre, Budapest, 1941 (Olaszországi Magyar Emlékek 3), 38.

⁶ Szécsi Dénes a bécsi egyetemen az 1424-es téli félévre iratkozott be, doktori fokozatot azonban Bolognában szerzett 1434-ben. KUBINYI András, *Szécsi Dénes bíboros primás = K. A., Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkorvégi Magyarországon*, Budapest, 1999, 139–145, 139.

Karrierjének emelkedése ezt követően indult el, először Erzsébet királyné titkáráként,⁷ alkancellárjaként,⁸ majd kancellárjaként⁹ szerepel forrásainkban. A királyné halála után Salánki Ágoston nem szakított néhai úrnője emlékével, hiszen politikai munkálkodását Szécsi Dénes oldalán a kis V. László trónra juttatásának szentelte. Az országgyűléseken is e cél határozta meg tevékenységét: 1444 tavaszán Szécsi Tamással és Frangepán Bertalannal képviselte V. Lászlót,¹⁰ 1445 áprilisában pedig a helyszínre az esztergomi érsek oldalán érkezett.¹¹

Ez utóbbi országgyűlésen – amelynek legnevezetesebb rendelkezése az volt, hogy az ország vezetését hét főkapitányra bízta – szóba került az üresedésben lévő egyházi javadalmak betöltése is, ugyanis az ország zűrzavaros állapotát kihasználva, ezekben többen tetemes károkat okoztak.¹² A győri püspökség például 1444 februárja óta üresedésben állt,¹³ majdnem egy éven keresztül világi kormányzók, Frangepán György, Bertalan és Zsigmond élvezték jövedelmét.¹⁴ Ez 1445. november 12-én¹⁵ vett markáns fordulatot, amikor IV. Jenő pápa Salánkit nevezte ki a püspöki székbe.¹⁶

Már kinevezésének körülményei is eleve zavarosak. Enea Silvio Piccolomini, a későbbi II. Pius pápa (1458–1464) III. Frigyesről (1440–1493) írott életrajzában azt írta

⁷ *Analecta Monumentorum omnis aevi Vindobonensia*, cep. et stud. Adami KOLLARI, II, Vindobonae, 1762, 865 ill. 872; TELEKI József, *A Hunyadiak kora Magyarországon*, I–XII, Pest, 1852–1857, X, 122–123. L. még: MÁLYUSZ Elemér, *Budai Farkas László, Tanulmányok Budapest múltjából* 15 (1963) 153–187, 166.

⁸ TELEKI, *i. m.*, X, 121–122.

⁹ Bár Salánkit kancellárként csak az Erzsébet királyné halála után kelt oklevelek említik, valószínűleg a királyné már halála előtt neki juttatta e címet. Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Fényképgyűjtemény (DF) 241898.: „*Augustinus de Salank weilent Kanzler etc.*”; DF 213104.: „*Augustinus de Salank lerer der geistlichen Rechten weilent Kanzler etc.*”; DF 236364.: „*Augustino decretorum doctore cancellario olim reginalis maiestatis*”; DF 241931.: „*A. d. S. alias Kanzler*”.

¹⁰ TELEKI, *i. m.*, I, 367–377; KNAUZ Nándor, *Az országos tanács és országgyűlések története 1445–1452*, Budapest, 1859, 4–5.

¹¹ KNAUZ, *i. m.*, 19. Az országgyűlésről I. TELEKI, *i. m.*, I, 459–463.

¹² *Decreta Regni Hungariae 1301–1457* (DRH), coll. Francisici DÖRY, comm. Georgius BÓNIS, Vera BÁCSKAI, Budapest, 1976 (Magyar Országos Levéltár Kiadványai, II. Forráskiadványok, 11), 345. (1445. május 7., XIV. tc.); FRAKNÓI Vilmos, *A magyar királyi kegyúri jog Stvántól Mária Teréziáig*, Budapest, 1895, 141; FRAKNÓI Vilmos, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szent-székkal*, II, Budapest, 1902, 64; E. KOVÁCS Péter, *A Szentszék, a török és Magyarország a Hunyadiak alatt (1437–1490) = Magyarország és a Szentszék kapcsolatának 1000 éve*, szerk. ZOMBORI István, Budapest, 1996, 97–117, 102. Ezt egyébként már Albert király is megígérte 1439. évi decretumának XXI. cikkelyében az üresedésben lévő egyházi javadalmak betöltését (DRH I, 292.).

¹³ ENGEL Pál, *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*, I–II, Budapest, 1996 (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 5) I, 71.

¹⁴ 1445. január 31-én már Frangepán Bertalan kezelte a püspökség javait (DF 241984., kiadva: KNAUZ, *i. m.*, 19.), november 28-án, Ágoston püspökké való kinevezése után is még így nevezi magát (DF 242007.: „*pflger des Bisthtums ze Rab*”).

¹⁵ *Hierarchia Catholica mediū aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistium series ab anno 1431 usque ad annum 1503 perduta* (HC II.), coll., dig., ed. per Conradum EUBEL, Monasterii 1914, 167. Fraknói tévesen 1446-ra teszi Ágoston kinevezését (FRAKNÓI, *A magyar királyi kegyúri jog...*, *i. m.*, 147.)

¹⁶ Konzisztórium bejegyzés: Archivio Segreto Vaticano (ASV), Camera Apostolica (Cam. Ap.), Obligationes et Solutiones (Oblig. et Sol.), vol. 72, fol. 39v. Bulla: ASV Registri Lateranensi (Reg. Lat.), vol. 421, fol. 252v–253r, ennek másolata.: Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Kézirattár (MTAK, Kt), MS 10656., VI. d., 15. cs., fol. 1642–1644., kiad.: NEMES, *Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától...*, *i. m.* 17–19., reg.: *XV. századi pápák oklevelei. II: IV. Jenő pápa (1431–1447) és V. Miklós (1447–1455)*, kiad. LUKSICS Pál, Budapest, 1938 (Monumenta Hungariae Italica, 2), n. 870.

Salánki kapcsán, hogy püspökségét a császár akaratából bírja.¹⁷ Első ránézésre meg-
hökkentőnek tűnik ez a kijelentés, de ha belegondolunk, hogy Erzsébet halála után
Frigyes volt a kis V. László gyámja, és e gyámság jogán emberei megszállták a nyugati
határszél egy részét, benne Győr városát, már elfogadhatóbbnak tűnik.¹⁸ Ugyanakkor
tudjuk azt is, hogy a magyar király kegyúri jogát I. Ulászló halála után az Országtanács
gyakorolta.¹⁹ Az, hogy ez Salánki esetében sem volt másképp, kiderül abból az ok-
levélből, amelyben 1446. április 21-én kolozsi főesperességéről lemond Haranglábi
Gergely javára. Itt ugyanis az áll, hogy a Magyar Király minden prelátusa, bárója,
előkelője és nemese által történő megválasztása miatt adja át főesperességét.²⁰ Ha
pedig nominációját pontosabban szeretnénk datálni, kapóra jön Debrenthei Tamás
kinevezése, akit az Országtanács és a pesti országgyűlésen egybegyűlt rendek 1445.
május 9-én biztosítottak arról, hogy a legelső megüresedő püspökséget megkapja, te-
hát ekkor a győri püspökség már betöltésre került.²¹ Salánki megválasztása április
hónapban, az egyházi javadalmak betöltéséről hozott törvény megalkotásának idején
történhetett. Piccolomini fentebbi megjegyzését az ekkor már Frigyesel folyamato-
san összetűzésbe keveredő Salánkiról mindenképpen fenntartásokkal kell kezelni.

A püspök felszentelése hosszú évekig elhúzódott annak ellenére, hogy IV. Jenő pápa
már 1445. november 22-én megengedte, hogy erre Rómán kívül sor kerüljön.²² Salánki
1446. június 26-án azt kérte a pápától, hogy províziós iratainak küldési határidejét az
országban és az egyházmegyéjében dúló háborúk és zavargások miatt még két hónap-
pal hosszabbítsa meg.²³ Híven tükrözi a győri püspökség helyzetét az 1446. július 15-én
kiállított bulla. Ebben magyar és osztrák urak igen illusztris névsorát olvashatjuk, akik
az egyház javaiból gyarapították amúgy is tetemesnek mondható sajátjukat: Frangepán
Bertalan és Zsigmond, az egyházmegye volt kormányzói, Bazini Szentgyörgyi György,
Zlibói Bronislaus, Ebersdorfi Zsigmond, Lévai Cseh László, Ellerbach Bertold, valamint

¹⁷ KOLLAR, *i. m.*, 322.: „*Inter quos fuit Augustinus episcopus Jauriensis, qui pro magnis beneficiis a Caesare susceptis (nam eius voluntate Episcopatum obtinuit) Barbarica fide gratius ei veniebat acturus.*”

¹⁸ Győr 1440–1447 közötti történetének legújabb összefoglalása: HORVÁTH Richárd, *Győr megye hatóságának oklevelei 1328–1525*, Győr, 2005 (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, I. Források, feldolgozások, 1), 21–22.

¹⁹ FRAKNÓI, *A magyar királyi kegyúri jog...*, *i. m.*, 141–144.; FRAKNÓI, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései...*, *i. m.*, II, 64.; E. KOVÁCS, *i. m.*, 98, 102–103. Erre példa Vitéz János (*Oklevéltár a magyar királyi kegyúri jog történetéhez*, kiad. FRAKNÓI Vilmos, Budapest, 1899, 24–25, LUKCSICS, *i. m.*, n. 852.), Kálnai András (FRAKNÓI, *Oklevéltár...*, *i. m.*, 23–24., LUKCSICS, *i. m.*, n. 847.) és Debrenthei Tamás (FRAKNÓI, *Oklevéltár...*, *i. m.*, IV–V.) kinevezése.

²⁰ „*per prelatos, barones, proceres, et nobiles reg[ni] Hungarie universos pretextu electionis dicti domini Augustini*”. DF 277505., reg.: BEKE Antal, *Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvárott, Történelmi Tár* 1895, 230–259, 243. Hivatkozik rá: ERŐSS István, *Győregyházmegye története a középkorban* (Kézirat, Egyházmegyei Levéltár, Győr (GyEL), Hagyatékok, letétek 5, Erőss István hagyaték) 379.

²¹ FRAKNÓI, *Oklevéltár...*, *i. m.*, IV–V.

²² ASV Reg. Lat., vol. 421, fol. 23v–24r, ennek másolata.: MTAK, Kt, MS 10656., VI. d., 15. cs., fol. 1656., kiad.: NEMES, *Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától...*, *i. m.* 20., reg.: LUKCSICS, *i. m.*, n. 875.

²³ ASV Registri delle Suppliche (Reg. Supp.), vol. 412, fol. 18v–19r, ennek másolata.: MTAK, Kt, MS 10656., VI. d., 16. cs., fol. 1720., reg.: LUKCSICS, *i. m.*, n. 912. Német betörésekre és határvillongásokra lásd még: DL 93065., 93067–68., 93070.

a Rozgonyi-fiak: Lőrinc, János, Rajnárd és Osvát.²⁴ Püspöki jövedelmeire pedig minden bizonnyal nagy szüksége volt, hiszen a 800 forintot kitevő *commune servitiumot* ez év július 11-én fizette be prokurátora által az Apostoli Kamarának,²⁵ és talán már ekkor sejtette, hogy Győr sem fog ingyen az ölébe hullani.

Épp ezért egyházmegyéje kaotikus állapotainak rendezéséhez és az őt megillető jövedelmek behajtásához kemény kézzel fogott hozzá. A tizedfizetést tőle megtagadó Sopron városát 1446. november 25-én interdictum alá vetette annak ellenére, hogy az ilyen eljárást mind a Szentszék,²⁶ mind a magyar törvények²⁷ tiltották. Frigyes ezért utasította a pápához induló követét, hogy lépjen közbe a város érdekében.²⁸ Enea Silvio Piccolomininek a püspökhöz írt leveléből tudjuk, hogy Frigyes követét meghallgatva IV. Jenő pápa a soproniak elleni interdictum feloldását kérte tőle, majd halála után az új pápa, V. Miklós (1447–1455) is megismételte ugyanezt. Mivel Salánki ennek ellenére sem állt kötélnek, Piccolomini figyelmeztette: a soproniak elleni magatartásával nemcsak a király, hanem a pápa haragját is maga ellen fordítja.²⁹ A helyzet komolyságára való tekintettel pápai legátus is foglalkozott az ügygel, aki miatt június 21-én az Esztergomban tartózkodó püspök szeptember 8-ig felfüggesztette az interdictumot.³⁰

Győr városát III. Frigyes még Erzsébet királyné halála után Farkas László és Kussói Jodok várnagyoktól, valamint Koler Pétertől váltotta meg 3000 forintért.³¹ Amíg a püspöki székvárost és az egyházmegye egy részét Frigyes tartotta megszállva, Ágoston felszentelésére nem kerülhetett sor, ezért elemi érdeke volt, hogy Győr ne maradjon Frigyes fennhatósága alatt. Persze erről a római király másként gondolkodott, így több éves eredménytelen tárgyalás után – amelyek során még Piccolominitől is kért segítséget³² – 1447. június 1-jén Radkersburgban fegyverszüneti megállapodás keretén belül egyeztek meg Győr visszatérében.³³ Az egyezmény értelmében a győri püspök – aki nyilván a tárgyalások egyik meghatározó személyisége volt – Frigyesnek kiadásai fejében összesen 3000 forintot fizett, valamint ki kellett váltania Farkas Lászlótól, Kussói

²⁴ ASV Reg. Lat., vol. 426, fol. 97rv, ennek másolata.: MTAK, Kt, MS 10656., VI. d., 15. cs., n. 917., fol. 1724–25. (erősen hiányos), reg.: LUKCSICS, *i. m.*, n. 917. Közülük többen nem hagytak fel ezirányú tevékenységükkel, így néhány évvel később Ágoston ismét bepanaszolta őket a pápánál. ASV Reg. Lat., vol. 458, fol. 86v, ennek másolata.: MTAK, Kt, MS 10656., VII. d., 20. cs., fol. 2135., reg.: LUKCSICS, *i. m.*, n. 1124.

²⁵ ASV Cam. Ap., Oblig. et Sol., vol. 71, fol. 65v. Hivatkozik rá: *Taxae pro communibus servitiis ex libris obligationum ab anno 1295 usque ad annum 1455 confectis*, excerptis Hermannus HOBERG, Città del Vaticano, 1949, (Studi e testi 144), 63. Ezen kívül l. még: ASV Cam. Ap., Obligationes pro Communibus Servitiis, vol. 6, fol. 157r. Kiad.: NEMES, *Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától...*, *i. m.*, 20–21.

²⁶ IX. Bonifác pápa bullái, I: 1389–1396, Budapest, 1888 (Monumenta Vaticana Hungariae I/3), 214–215.

²⁷ 1351. december 11. l. tc. (DRH I, 130.), 1439. május 29. XXXIII. tc. (DRH I, 298–299).

²⁸ HÁZI Jenő, *Sopron szabad királyi város története*, I/1–7, II/1–6, Sopron, 1921–1943, I/3, 264.

²⁹ *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini*, hrsg. Rudolf WOLKAN, II, Wien, 1912 (Fontes Rerum Austriacarum, II. Diplomataria et Acta, 67), 49–50.

³⁰ *Hazai okmánytár*, kiad. IPOLYI Arnold, NAGY Imre, PAUR Iván, RÁTH Károly, VÉGHÉLY Dezső, I–VIII, Győr, Budapest, 1865–1891 (HO), IV, 344.

³¹ MÁLYUSZ, *Budai Farkas László...*, *i. m.*, 169–170.

³² WOLKAN, *Der Briefwechsel...*, *i. m.*, II, 49–50.

³³ A fegyverszüneti szerződést két változatban állították ki. Az egyik a magyar követek nevében kelt, ez ma Bécsben van (DF 287192., kiadva: KOLLAR, *i. m.*, 1292.). A Frigyes nevében kiállított, Budára küldött eredeti elpusztult, csak másolatban maradt fenn az eperjesi levéltárban (DF 228698., kiadva: MÁLYUSZ Elemér, *A konstanzi zsinat és a magyar főkegyúri jog*, Budapest, 1958 [Értekezések a magyar történeti tudományok köréből, új sorozat 9], 19–21.)

Jodoktól és Koler Pétertől egy adóslevelet.³⁴ Erről Ágoston egy külön nyilatkozatot is kiállított,³⁵ majd ezt június 24-én a város átvételekor még egyszer, ünnepélyes formában megerősítette.³⁶ A székváros átvételével tulajdonképp elhárultak az akadályok püspökké szentelése elől. 1447 őszén Pozsony városának küldött két leveléből kiderül, hogy erre valószínűleg 1447. november 26-án került sor.³⁷

Salánki Ágoston püspökké szentelése után is megőrizte azt a politikai örökséget, ami kancellár korában jellemezte: továbbra is V. László híve, a Habsburg-párt egyik legszilárdabb tagja maradt. Az országos nagypolitika porondján az 1450-es években játszott kiemelkedő szerepet, ekkor kapta legjelentősebb diplomáciai megbízatásait is.

A Frigyessel szemben évek óta érlelődő elégedetlenség 1451 novemberében – amikor az ifjú V. Lászlóval császárrá koronázásra Rómába ment – hágott a tetőpontjára, mind osztrák, mind magyar részről szervezkedések kialakulásához vezetve. A Frigyes elleni osztrák fellépés vezetője, Eiczinger Ulrik a magyar uraknak közös fellépést javasolt. A január második felében Budán, majd február 12-től Pozsonyban tárgyaló magyar főurak végül is Eiczinger javaslatára március elején Bécsbe utaztak, hogy az osztrák rendek képviselőivel egyeztessék álláspontjukat. Március 5-én került sor a magyar és osztrák rendek szövetségkötésére,³⁸ majd követség küldését határozták el Rómába, hogy megbeszéléseket folytathassanak az immáron császárrá koronázott Frigyessel és V. Miklós pápával, V. László ügyében. A győri püspök vezette magyar küldöttség – amelynek tagja volt Vetési Albert erdélyi kanonok, a későbbi veszprémi püspök is – Hunyadi János 1452. március 11-én kiállított megbízólevelével kelt útra.³⁹ A Rómából már visszainduló Frigyest Firenzében érték el, és kihallgatást kértek tőle, ő

³⁴ MÁLYUSZ, *Budai Farkas László...*, i. m., 153–154, 169–173, 183–184 (különösen a 91. jegyzet). Ez az adománylevél Mályusz szerint talán Farkasnak ígért külön jutalom lehet, összege pedig 500 forint volt (i. m., 170).

³⁵ TELEKI, i. m., X, 205–206, reg.: HORVÁTH Mihály, *Magyar regesták a bécsi cs. levéltárból 1118–1605*, Magyar Történelmi Tár 9 (1861) 1–96, 64.

³⁶ TELEKI, i. m., X, 207. – Az ügy azonban itt korántsem zárható le, ugyanis a tíz év múlva, 1457. augusztus 29-én III. Callixtus pápa által kiadott bulla szerint Salánki sem Frigyes császárnak, sem a császár tanácsadójának, Weispriacher Zsigmondnak a 3000 aranyat nem fizette ki. *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*, II: 1352–1526, coll. Augustinus THEINER, Romae, 1860, 299.

³⁷ 1447. október 27-én a Pozsony városához címzett levelében arra kérte a pozsonyi polgárokat, hogy akik részt szeretnének venni a felszentelési ünnepségén, azt neki egyenként jelezzék (DF 242148., kiad.: NEMES, *Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától...*, i. m., 21–22., reg.: *Archív mesta Bratislavy. Inventár stredovekých listín, listov a iných prýbuzných písomností. Archivna správa ministerstva vnútra*, Praha, 1956., nr. 2282.). 1447. november 20-án pedig már arról számolt be nekik, hogy megkapta az esztergomi érsektől és a váci püspöktől azt a levelet, amelyben elvállalják püspökké szentelését a legközelebbi vasárnapra, ami történetesen abban az évben november 26-ára esett. Ezért ismét kéri a városi tanács tagjait, hogy aki jelen kíván lenni a szertartáson, az értesítse őt. (DF 242156., kiad.: NEMES, *Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától...*, i. m., 22., reg.: *Archív mesta Bratislavy ... i. m.*, nr. 2290., idézi még: HORVÁTH, *Győr megye...*, i. m., 22, 71. jegyzet.) Egy biztos, hogy 1448. április 1-jén már felszentelt püspökként szerepel. (*Sopron vármegye története*, szerk. NAGY Imre, II, Sopron, 1891, 334.)

³⁸ KNAUZ, i. m., 108.

³⁹ KOLLAR, i. m., 322. A magyar küldöttség megbízó levele: Georgius FEJÉR, *Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad*, Buda, 1844, 173–176. Az osztrák küldöttség megbízólevele: *Materialien zur österreichischen Geschichte*, hrsg. Joseph CHMEL, I, Wien, 1838, 379–380. A követségről. még: TELEKI, i. m., II, 202; FRAKNÓI Vilmos, *Mátyás király magyar diplomatái: Harmadik közlemény*, Századok 32 (1898) 385–404, 387; FRAKNÓI, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései...*, i. m., II, 89.

azonban megpróbálta a lehető legtovább halogatni a kényes kérdést. A császár arra hivatkozván, hogy csak kevés időt szándékozik Firenzében tölteni, a tárgyalás helyszínéül Ferrarát javasolta. Ezt követően Salánki püspök – aki nyilván átlátta Frigyes szándékait – cselekvésre szánta el magát: felvette a kapcsolatot László nevelőjével, Wendel Gáspárral, akivel szökési tervet dolgoztak ki.⁴⁰ (Ennek részleteire már utaltam dolgozatom bevezetőjében.) Mivel a firenzei polgárok élesen elhatárolódtak a kétségkívül igen merész elképzeléstől, László kiszabadítása egyelőre kudarcot vallott. Wendel ezután Bolognában titokban levelet íratott az ifjú királlyal a pápának, amit Salánki vitt el Rómába. Frigyesnek azonban tudomására jutott a szökés terve, ezért a nevelőt elfogatta és őrzését Bécsújhelyen Piccolominire bízta.

A magyar küldöttség azonban a Szentszéknél sem járt sikerrel. A püspök ékes beszédében – amely közben átadta a pápának a magyar és az osztrák rendek követeléseit tartalmazó leveleket – rámutatott arra, hogy a Magyar Királyságot nemcsak a törökkel szemben vívott külső háborúkban érték veszteségek, hanem végeláthatatlan belharcokban is szenved, amelynek orvoslása az Albert király (1437–1439) végakarata értelmében felkent és megkoronázott László kiszabadítása lenne.⁴¹ Ezenkívül Ágoston azt is sérelmezte, hogy Frigyes minden jog nélkül több erődítményt elfoglalt, és ezekkel szabadon rendelkezik. A pápa azonban elutasította a követek kérését, ugyanis véleménye szerint a kiskorú király a császárnál a legjobb kezekben van.⁴²

A sikertelen – ám a lehetőségekhez képest szinte a végletekig elmenő – diplomáciai küldetésből visszatérő püspök nemhogy megőrizte, hanem tovább növelte tekintélyét. Az 1452 októberében Frigyes gyámsága alól kikerült ifjú király felkeresésére Bécsbe látogató küldöttség előtt Salánki – valószínűleg a fogadás részleteinek kidolgozása és előzetes tárgyalások végett – a császári székhelyre utazott.⁴³ Ezenkívül természetesen a Frigyeszel személyesen megbeszéléseket folytató országos tanácsnak is tagja volt.⁴⁴

Befolyását ezt követően is megtartotta: ugyanis adatunk van arról, hogy személyét akár főkancellárként is szívesen látták volna, de ezt ő Szécsi Dénessel szemben semmiképpen sem akarta elfogadni.⁴⁵ 1453 őszén, az V. Lászlót cseh királlyá koronázásakor elkísérő magyar urak között is ott találjuk.⁴⁶ 1455 júniusában az országgyűlést – ahol maga Kapisztrán Szent János is megjelent – Győrben tartották, a „házigazda” püspök nyilván a tárgyalások érdemi részében is jelentős befolyással rendelkezett. A rendek ugyanis itt közös nyilatkozatban határozták el, hogy László királyt az országba hozzák.⁴⁷ A győri püspökvár 1457-ben két ízben is otthont adott a László-párti főurak gyűlésének:

⁴⁰ WOLKAN, *Der Briefwechsel...*, i. m., III/1, 352–353., l. még: TELEKI, i. m., II, 228–229.

⁴¹ A beszéd szövege: *Annales regum Hungariae ab anno Christi CMCVII ad annum MDLXIV*, ed. Georgius PRAY, III, Vindobonae, 1766, 103–105. L. még: TELEKI, i. m., II, 230–232., FRANKÓI, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései...*, i. m., II, 89–90.

⁴² Mind Teleki, mind Frankói szó szerinti fordításban idézik a pápa válaszát: TELEKI, i. m., II, 230–232; FRANKÓI, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései...*, i. m., II, 89–90.

⁴³ KOLLAR, i. m., 399.: „*Hungari, ut intellegent suum regem esse Viennae, mox ad eum mittunt Augustinum episcopum Jauriensem.*”. ÁLDÁSY Antal, *A magyar országgyűlés követsége V. Lászlóhoz 1452 október havában*, Századok 44(1910), 554–562, 555.

⁴⁴ KNAUZ, i. m., 112.

⁴⁵ HÁZI, i. m., I/3, 398., idézi: KUBINYI, *Szécsi Dénes...*, i. m., 143.

⁴⁶ TELEKI, i. m., II, 314.

⁴⁷ PETKÓ Béla, *Kapisztrán János levelezése a magyarokkal*, Történelmi Tár 1901, 161–222, 178–180.

először 1457 szeptemberében,⁴⁸ majd néhány hónappal később a király halála után.⁴⁹ A budai királyválasztó országgyűlésen természetesen Salánki személyesen is megjelent.⁵⁰ Itt a magyar püspöki kar egységesen a III. Callixtus (1455–1458) és Carvajal bíboros által támogatott Hunyadi Mátyás mögött sorakozott fel, akit végül szinte egyhangú többséggel királlyá is választottak.⁵¹

Ez ellentmond annak, hogy Mondschiedel Boldizsár zágrábi püspök 1458-ban Vilmos szász herceg követének azt írta, hogy Salánkíra – aki nemcsak érzelmeinél, hanem származásánál fogva is „jó német” – a néhai Albert király idősebb lányának, Anna hercegnének és férjének, Vilmosnak trónra segítésében számítani lehetne.⁵² Mivel a zágrábi püspök egyéb értesülései több ponton is megkérdőjelezhetők, így nem tartom valószínűnek, hogy Salánki támogatta volna ezt a nem sok eséllyel kecsegtető ügyet.

A püspök átmenetileg még megőrizte pozícióját, és fontos diplomáciai megbízatást is kapott a frissen koronázott királytól. Mátyás ingatag helyzetében nyilván nem akart rögtön összetűzésbe keveredni az elhunyt László király híveivel, ezért uralkodásának első éveiben még igénybe vette szolgálataikat, a kényes diplomáciai kérdéseket különben is jobb volt régi, kipróbált emberekre bízni.⁵³ Ilyen volt többek között Podjebrád György koronázása is, akit a cseh rendek 1458. március 2-án királlyá választottak. Mivel sem a prágai, sem az olmützi szék nem volt betöltve, a boroszlói püspök pedig a Podjebrád és közte levő ellenséges viszony miatt nem mert megjelenni Prágában, ezért a leendő cseh király Mátyáshoz fordult, hogy küldjön magyar főpapokat. A választás Salánki Ágostonra és Szilasi Vince váci püspökre esett. Talán nem véletlen, hogy míg a győri püspök a Habsburg-, addig a váci püspök a Hunyadi-párt egyik prominens egyházi képviselője volt.⁵⁴

Podjebrád György május 7-án, titokban letett esküjét követően⁵⁵ – amelyben a Szent-széknak engedelmességet fogadott, és ami a latin után cseh nyelven is elhangzott⁵⁶ – sor kerülhetett a koronázási szertartásra,⁵⁷ amit Długoss szerint Salánki vezetett, Szi-

⁴⁸ TELEKI, *i. m.*, II, 551.

⁴⁹ TELEKI, *i. m.*, III, 9–10.

⁵⁰ *Uo.*, 15.

⁵¹ Mátyás király első, Magyarországon, Semptén kiadott oklevelét követével, Salánki Jánossal, a püspök rokonával küldte el Sopron városának (HO IV, 388–389). Emiatt nem tartom elképzelhetetlennek, hogy Ágoston már Morvaországban felkerestette követe útján a hazafelé igyekvő királyt. Lásd még erre: HORVÁTH Richárd, *Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458–[1476]–1490)*, Budapest, 2011 (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 12), 62.

⁵² FRAKNÓI Vilmos, *Anna szász hercegné magyar trónkövetelő*, Századok 13(1879), 1–13, 5. A püspök származására lásd: NEMES, *Salánki Ágoston. A királynéi kancelláriától...*, *i. m.*, 3–8.

⁵³ Ezt alátámasztja Kubinyi András egy észrevétele (KUBINYI András, *Mátyás király és a magyar püspökök = Scripta manent: Ünnepi tanulmányok a 60. életévét betöltött Gerics József professzor tiszteletére*, szerk. DRASKÓCZY István, Budapest, 1994, 154, 83. jegyzet). Eszerint Mátyás kancelláriájából szinte teljesen hiányoztak a nem királyi hivatalnok főpap relátorok, ez alól kivételt pont Salánki jelent, ugyanis három, Kassa városlevéltárában lévő oklevelén ígyszerepel.: 1458. aug. 2.: DF 269345., DF 269394., 1458. aug. 3.: DF 269432.

⁵⁴ FRAKNÓI, *Anna szász hercegné...*, *i. m.*, 5.

⁵⁵ Az eskü szövegét kiadta: *Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad*, II, ed. Stephanus KAPRINAI, Vindobonae, 1771, 163–168; THEINER, *i. m.*, II, 405–406; *Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából 1458–1490*, szerk. NAGY Iván, NYÁRY Albert, Budapest, 1875 (Monumenta Hungariae Historia IV/1), 22–25.

⁵⁶ [Jan Skala DUBRARIUS], *Historiae regni Boemiae*, XXX, h. n., 1552, CLXXXVI.; TELEKI, *i. m.*, III, 65.

⁵⁷ TELEKI, *i. m.*, III, 63–66; FRAKNÓI Vilmos, *Mátyás király magyar diplomatái: Tizenegyedik közlemény*, Századok 33 (1899), 869–878, 875; FRAKNÓI, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései...*, *i. m.*, II, 112.

lasi váci és Prothasius választott olműtzi püspök pedig segédkeztek.⁵⁸ Ezt követően a hazatérő küldöttség⁵⁹ átadta az eskü letételéről szóló bizonyáglevelét a királynak, aki a pápához írott levelében be is számol az eseményről.⁶⁰

Salánki Ágostonnak ez volt az utolsó diplomáciai megbízatása annak ellenére, hogy 1459. február 10-én a magyar püspökökkel egyetemben ő is újból hűséget esküdött a királynak. Ezen eskü tudniillik válasz volt arra, hogy a királyellenes liga III. Frigyes német-római császárt hívta meg a magyar királyi trónra.⁶¹ Salánkinak egyébként nem is volt más választása, hiszen az egyházmegyéjének egy részét megszálló császárt nem támogathatta. Bár Erzsébet királyné, majd László király egyik leghűségesebb híve lojális lett Hunyadi Mátyáshoz is, 1465-ben bekövetkezett haláláig meghatározó szerepet – nyilván a Habsburg-párt tagjaként kifejtett politikai tevékenysége miatt – többé már nem játszott.

A püspök az országos politikában való aktív részvétel mellett a már bemutatott harciassággal folytatta további jövedelmeinek megkezdett gyarapítását, nagy erőfeszítéseket téve tizedbevételeinek rendezése érdekében. A soproni tized kérdése – amelynél nem átallott az interdictum eszközhöz nyúlni – továbbra sem tisztázódott megnyugtatóan,⁶² a következő években a püspök a Sopron után járó tizedét inkább bérbe adta.⁶³

A rákosi vagy macskakői uradalom⁶⁴ tizedének kérdése közel másfél évtizedig elhúzódott: 1450 októberében Frigyes közölte a püspökkel, hogy bár a rákosi vagy macskakői tized fele őt illeti, másik felét azonban oda kell adnia Ebersdorfi Zsigmond oszt-rák főkamárnásnak és főkincstartónak.⁶⁵ 1454-ben azonban husziták jelentek meg a környéken, ami csak súlyosbított a kialakult helyzeten. A husziták vezetője, Weitraher Konrád Macskakő várába költözött, ahol közel egy évtizeden keresztül állandó gondot jelentett a püspöknek.⁶⁶ 1464-ben a husziták kiűzése és a vidék pacifikálása után⁶⁷ Mátyás király adta vissza Sakánkinak a rákosi birtokot.⁶⁸

⁵⁸ Joannis DŁUGOSZ *opera omnia*, ed. Alexandri PREZDZIECKI, XIV (Joannis DŁUGOSZ seu Longini canonici Cracoviensis *Historiae Poloniae* Libri XII. Tomus V.), Cracoviae, 1978, 132.

⁵⁹ Május 20-án az Olmütz melletti Kroměřížben időztek, ahol a morva kapitányhoz címzett levelükben az út hátralévő részére védelmet kértek. Eddig kísérte el talán a küldöttséget Prothasius választott olműtzi püspök. Kiadva: KAPRINAI, *i. m.*, 172. – TELEKI, *i. m.*, III., 66.

⁶⁰ *Mátyás király levelezése a római pápákkal 1458–1490*, Budapest, 1891 (Monumenta Vaticana Hungariae I/6) 6–7.

⁶¹ Az eskü: DL 15316., DL 15318., DL 39297.; KUBINYI, *Mátyás király...*, *i. m.*, 150, 38. jegyzet. Kubinyi még a török elleni fellépés és a Felvidéken garázdálkodó huszitákkal való leszámolás igényét is említi. L. még E. KOVÁCS, *i. m.*, 105. Salánki ténykedése – mivel nem kapott kormányzati hivatalt – püspökségének utolsó nyolc évében csak a tágabb értelemben vett tanácsban mutatható ki: KUBINYI, *Mátyás király*, *i. m.*, 152, 73. jegyzet.

⁶² 1449. decemberében ugyanis Salánki arra kérte a soproni tanácsot, hogy az a tizedbor, ami a saját tizedházában nem fér el, egy másik házban kerülhessen elhelyezésre (HÁZI, *i. m.*, I/3, 278–279). A soproni tanács viszont nemhogy ehhez nem járult hozzá, hanem azt követelte a püspöktől, hogy a város falain belül lévő borát vitesse el. (HÁZI, *i. m.*, I/3, 283–285.)

⁶³ 1451: HÁZI, *i. m.*, I/3, 329–330; 1457: HÁZI, *i. m.*, I/4, 236–237; 1459: HÁZI, *i. m.*, I/4, 388.

⁶⁴ HÁZI Jenő, *Macskakő vára*, Soproni Szemle 16(1962) 332–340., 332–333. ill. MOLLAY Károly, *Macskakő–Katzenstein: Feudális anarchia és huszizmus Sopron környékén (1440–1465)*, Soproni Szemle 17 (1963), 122–135., 128–130.

⁶⁵ HÁZI, *i. m.*, I/3, 298.

⁶⁶ HÁZI, *i. m.*, I/4, 125–129, 131–132, 202–203, 218–219, 222–224; DL 68559.

⁶⁷ TÓTH-SZABÓ Pál, *A cseh-huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon*, Bp., 1917, 328ff.

⁶⁸ HÁZI, *i. m.*, I/5, 162–164.

Amint már fent is láthattuk, Frigyes az általa megszállva tartott területen a püspököt igen erőteljesen akadályozta a tizedek beszédésében. Erről leginkább talán a következő per árulkodik. 1450-ben Mattendorfer István kőszegi várnagy és emberei megtagadták Ágostontól a tized kifizetését, a püspök pedig válaszul – mondhatjuk, hogy a tőle megszokott módon – kiközösítette őket.⁶⁹ A kőszegiek azonban a bécsi skót bencések apátja és Kaspar HoreMBERGER passauai официális által az Apostoli Szentszéktől hamis tanúkkal kieszközölt oklevéllel a kiközösítés alól felmentést szereztek, mire Salánki az ügy rendezését kérve a pápához fordult, aki az esztergom-szentgyörgyi prépostot és az esztergomi érseki helynököt vizsgálat tartásával és ítélet mondásával bízta meg.⁷⁰ Mattendorfer István azonban ahelyett, hogy a vizsgálatot megbízott prépost meghallgatásának eleget tett volna, ismét a pápához fordult a szerinte jogtalan kiközösítés feloldozása végett. Ezért a következő év őszén őszentsége Enea Silvio Piccolominit, a bécsi skót, valamint a melki bencés apátság apátját bízta meg az egyre szövevényesebb ügy kivizsgálásával.⁷¹

A dolgot Frigyes sem hagyta annyiban: 1452-ben V. Miklós pápa (1447–1455) Frigyes kérésére – mivel Salánki igazságtalanul zaklatja kiközösítéssel, illetve interdictummal zálogbirtokainak lakosságát – megtiltotta a győri püspöknek, hogy a császár által megszállva tartott területen pápai engedély nélkül bárkit is egyházi büntetés alá helyezzen. V. Miklós halála után Salánkinak az új pápánál, III. Callixtusnál sikerült elérnie, hogy az 1457. április 13-án elődjének rendelkezését hatályon kívül helyezte, így a győri püspök visszakapta teljes joghatóságát.⁷² Ez nyilván mélységesen felháboríthatta a császárt, hiszen kérésére ez év augusztusában Callixtus érvénytelenítette az alig néhány hónappal korábban kiadott bulláját. A pápa újra korlátozta a püspök joghatóságát, ezzel érvénybe léptetve V. Miklós egyszer már hatályon kívül helyezett rendelkezését, valamint kiküldte a passauai és a seckauai püspököt, hogy a császár alattvalóit – amennyiben azok kérik – oldozzák fel a győri püspök által kiadott egyházi büntetések alól.⁷³

A tizedek beszédésénél támadt nehézségeket néha maga a püspök szaporította. 1452-ben perbe keveredett a Lajtán túli Bruck városával is, amelynek lakosai arról panaszkodtak a pápának, hogy a püspök tizedszedői a Lajtán innen fekvő szőlőik után nemcsak a hazájukban vagy Magyarországon szokásos, hanem a még Salánki elődje, Molnári Kelemen püspök által kiszabottnál⁷⁴ is többet követelnek tőlük. Ezért V. Mik-

⁶⁹ Ezzel – ismét hangsúlyozom – a magyar és a szentszéki törvények szerint egyaránt nem törvényes eszközzel még évekkel később is élt: 1461-ben a Veszprém megyei Nagygyimóton a tizedfizetést egyesek megtagadták, erre az egész községet interdictum alá vette. ASV Reg. Suppl., vol. 565, fol. 207v–208r; kiadva: *Monumenta Romana episcopatus Vesprimiensis, A veszprémi püspökség római oklevéltára, III: 1416–1492*, közrebocsátja a Római Magyar Történelmi Intézet, Budapest, 1902, 163.

⁷⁰ ASV Reg. Lat., vol. 458, fol. 87rv., cop.: MTAK, Kt MS 10656., VII. d., 20. cs., fol. 213a., reg.: LUKCSICS, *i. m.*, n. 1123., BÓNIS György, *Szentszéki regeszták*, Bp., 1997 (Jogtörténelmi Tár 1/1.), n. 2673.

⁷¹ ASV Reg. Lat. vol. 470, fol. 152rv.

⁷² ASV Reg. Vat., vol. 459, fol. 273rv, kiadva: THEINER, *i. m.*, II, 290.

⁷³ ASV Reg. Vat., vol. 460, fol. 274rv, kiadva: THEINER, *i. m.*, II, 299–300.

⁷⁴ Zsigmond király 1435-ben figyelmeztette Molnári győri püspököt, hogy a megállapítottnál több adóval ne terhelje a bruckiakat. Stadtarchiv, Bruck an der Leitha (SBL), Urkunden, n. 43. (18. századi másolata: DL 88101.)

lós pápa megbízta a salzburgi érseket,⁷⁵ valamint a zágrábi püspököt, illetve a bécsúj-helyi Szentháromság és a runai monostorok apátjait,⁷⁶ hogy tartsanak vizsgálatot. A vizsgálat eredményéről nincs hírünk, de annyi bizonyos, hogy a megegyezés alaposan elhúzódhatott, hiszen arra a bruckiak és a püspök között megegyezésre csak 1464-ben került sor.⁷⁷

Láttuk már diplomáciai ügyekben fondorlatosan tevékenykedő diplomataként, jövedelmeiért foggal-körömmel harcoló főúrként, nézzük most meg, mit tett főpász-torként. Szécsi Dénes esztergomi érsekhez hasonlóan⁷⁸ a püspökségében felmerülő problémák rendezésére egyházmegyei zsinatokat hívott össze, 1456-ból és 1457-ből is van adatunk ennek tartására, de elképzelhető, hogy ezt a kánonjogi végzettségű püspök gyakrabban is megtette.⁷⁹ Nem feledkezett meg székesegyházáról sem; 1457-ből ugyanis azzal fordult a pápához, hogy a püspökség jövedelmeinek bitorlói miatt a katedrális felújítását nem tudja elvégezni. Ezért kérésére ösztönzése a helyreállításában segítők számára búcsút engedélyezett.⁸⁰ Ezenkívül az ő nevéhez fűződik a székesegyház Szent Ágoston-oltárának alapítása – amelyet még a püspök életében két ízben gyarapítottak⁸¹ –, valamint a győri káptalannak egy kanonoki stallummal való bővítése.⁸²

Salánki intenzív kapcsolatban állt a domonkos renddel, amelynek magyarországi megreformálásában elindítói szerepet vállalt.⁸³ 1452 márciusában az V. László kiszabadításáról Bécsben tárgyaló magyar küldöttségben – látván a bécsi obszerváns domonkosokat – fogalmazódott meg először a magyar domonkosok megreformálásának elkerülhetetlen volta. Ezért Hunyadi János, a prelátusok – köztük Salánki püspök – és a bárók kérvényt küldtek V. Miklós pápához, hogy parancsolja meg a rend vikárius generálisának, Domenico Gianni de Corellának, hogy küldjön egy obszerváns domonkos fráteret Magyarországra, aki képes a magyar barátokat az igazi obszervancia útjára

⁷⁵ Eredeti: SBL, Urkunden, n. 51f., regisztruma: ASV Reg. Vat., vol. 399, fol. 181rv, 18. századi másolatai: DL 88262. ill. GyEL, Püspöki levéltár, Capsarium, Capsa K, fasc. 4, n. 1. (DF 292916.), reg.: LUKCSICS, *i. m.*, n. 1279. (Hibásan 231. folioszám alatt!), BÓNIS, Szentszéki regeszták..., *i. m.*, n. 2735. – A győri Egyházmegyei Levéltár Capsariumában lévő iratokhoz l.: HORVÁTH Richárd, *Újjonnan előkerült középkori oklevélszövegek a Győri Egyházmegyei Levéltárban. (Tapasztalatok középkori forrásanyagunk lehetséges kiegészítése terén)*, Levéltári Szemle 54(2004/3), 3–13.

⁷⁶ SBL, Urkunden, n. 51g., 18. századi másolata: DL 88264.

⁷⁷ DL 88402. ill. GyEL, Püspöki levéltár, Capsarium, Capsa K, fasc. 1, n. 1. (DF 292915.)

⁷⁸ KUBINYI, *Szécsi Dénes...*, *i. m.*, 141.

⁷⁹ KÓTA Péter, *Középkori oklevelek Vas megyei levéltárakban, I: Regeszták a vasvári káptalan levéltárának okleveleiről (1130) 1212–1526*, Szombathely, 1997 (Vas megyei levéltári füzetek 8), n. 423., 430.

⁸⁰ ASV Reg. Lat., vol. 516, fol. 125rv.

⁸¹ 1463-ban Nórápi Antal hagyott az oltárra egy birtokrészt Beziben, 1465-ben pedig a Veszprém megyei Bódszentlőrincen jutott az oltárigazgatóság egy birtokhoz. GyEL, A győri káptalan magánlevéltára, Cth X., nr. 790, 791. (DF 278070., 278071.), kiadva: DRESKA Gábor, *A pannonhalmi konvent hiteleshelyi működésének oklevéltára III. (1439–1499)*, Győr, 2010 (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Források, feldolgozások 10) 114–115. ill. 131–132. Lásd még: BEDY Vince, *A győri székesegyház története*, Győr, 1936 (Győregyházmegye multjából 1) 86–87. – Mindkét javadalomtevő kihangsúlyozza, hogy az oltárjavadalmat Salánki püspök alapította, lásd erre: Dreska, *i. m.*, 115, 131.

⁸² ASV Reg. Lat., vol. 460, fol. 125r–127r, kiadva: FRAKNÓI, *Oklevéltár...*, *i. m.*, 35–36., reg.: LUKCSICS, *i. m.*, n. 1119., BÓNIS, *Szentszéki regeszták...*, *i. m.*, n. 2672.

⁸³ Daniel Antonin MORTIER, *Histoire des Maitres Généraux de L'Ordre des Frères Prêcheurs, IV: 1400–1486*, Paris, 1909, IV, 462–465. Rá támaszkodva: HARSÁNYI András, *A Domonkosrend Magyarországon a reformáció előtt*, Debrecen, 1938, 40–47. Harsányi alapján összefoglalja még MÁLYUSZ Elemér, *Egyházi társadalom a középkori Magyarországon*, Budapest, 1971, 294–295.

visszavezetni.⁸⁴ Ezenkívül Hunyadi külön levelet is írt a pápának, amelyben megemlíti, hogy a Magyarországra küldendő domonkos személyéről bővebben követétől, Zágrábi Ágoston frátertől fog értesülni.⁸⁵ Továbbá a kormányzó levélben fordult Salánki püspökhöz, felkérve őt, hogy járjon közben az ügy érdekében a rend magister generálisánál, illetve bíboros protektoránál, valamint az Apostoli Szentszéknél.

Salánki – aki a domonkos obszervanciával talán bolognai egyetemi éve alatt ismerkedett meg –, elvállalván a megbízatást⁸⁶ először Szécsi Dénes esztergomi érseknek írt, akit arra kért, levélben keresse meg a magyar provinciálist, hogy legalább a győri konvent reformját támogassa.⁸⁷ Az esztergomi érseknek kívül természetesen Salánki is a magyar provinciálishoz fordult egy levéllel. A püspök – akit saját bevallása szerint már régóta foglalkoztatott a rend magyarországi és különösen győri konventjének rendbe tétele – tudtára adta a provinciálisnak, hogy a bécsi szerzetesek csak abban az esetben vállalják a magyar kolostorok megreformálását, ha a provinciális erre engedélyt ad. Ezért arra kérte, hogy a győri konventet engedje át az osztrák vikáriusnak, Leonardus de Vallebrixiensisnek. A levél vivője a fentebb már említett Zágrábi Ágoston volt.⁸⁸ András domonkos provinciális végül is beleegyezését adta az reform elindítására. Ágoston fráternek írott levelében leszögezte, hogy amennyiben nem lenne annyi szerzetes, hogy a budai és a győri konventet egyszerre vegyék át, akkor ebben az esetben a budai élvezzen elsőbbséget, „mert ez az ország feje és szíve”.⁸⁹ Bár a magyar provincia reformja még közel két évet váratott magára, a folyamatot – amelynek elindításában Salánki meghatározó szerepet játszott – már nem lehetett visszafordítani.

A birtokaiért, tizedjövedelmeiért küzdő, zsinatokat tartó, a domonkos szerzetes-reform ügyében tevékenykedő püspök az országban uralkodó – és különösen a nyugati határszélet sújtó – zavaros években rendben megőrzött egyházmegyét hagyott utódjára, Csupor Demeterre. Halálával a győri egyházmegye egyik nagy formátumú püspöke szállt a sírba.⁹⁰

⁸⁴ MORTIER, *i. m.*, 461., HARSÁNYI, *i. m.*, 41. A források – amelyeket Mortier csak az egyes jegyzetekben közöl, és amelyeket Harsányi szó szerint, szintén a jegyzetapparátusban idéz – a bécsi domonkos konvent levéltárának 291. kötetéből származnak. (Két levelet idéz ezek közül P. FEHÉR Mátás OP, *Levéltári adatok a győri domonkosok kolostorának történetéhez*, Győri Szemle 14[1943], 283–284.) Ezeket sem F. Sigismundus FERRARIUS, *De Rebus Hungaricae Provinciae Ordinis Praedicatorum*, Viennae, 1637, „*De Provinciae Ungariae reformatione*” c. fejezete (582–592), sem a domonkos rend római központi levéltárában kutató Iványi Béla (*A győri dominikánus rendház története*, Győri Szemle 7[1936] 76–88) nem ismerte. Nem lelhető fel a pápának küldött kérvény sem.

⁸⁵ MORTIER, *i. m.*, 62, HARSÁNYI, *i. m.*, 42.

⁸⁶ Salánki válaszlevele nincs közölve.

⁸⁷ MORTIER, *i. m.*, 462–463, HARSÁNYI, *i. m.*, 42. A püspök levele az esztergomi érsekhez, illetve az érseknek a magyar provinciálishoz írott levele (kelt: 1452. ápr. 4.) nem kerül közlésre.

⁸⁸ MORTIER, *i. m.*, 463–464, HARSÁNYI, *i. m.*, 43–44.

⁸⁹ MORTIER, *i. m.*, 464–465, HARSÁNYI, *i. m.*, 45–46.

⁹⁰ Halálának időpontjában nem lehetünk biztosak: 1465. november és december körül következhetett be. 1465. október 31-én még levelet írt a soproni tanácsnak (HÁZI, *i. m.*, I/5, 219–220), december 28-án már Tejedi Imre győri kapitány intézkedik tizedügyben az elhunyt püspök helyett (HÁZI, *i. m.*, I/5, 235). Utódának, Csupor Demeternek 1466. április 14-ére datált kinevezési bullájában is csak annyi olvasható, hogy a püspökség „*per obitum dicti Augustini episcopi*” üresedett meg. ASV Reg. Lat. vol. 639, fol. 139r. Csupor Demeter kinevezéséről Mátás király is ír II. Pál pápának: *Mátás király levelezése a római pápákkal...* *i. m.* 75–77, 76.